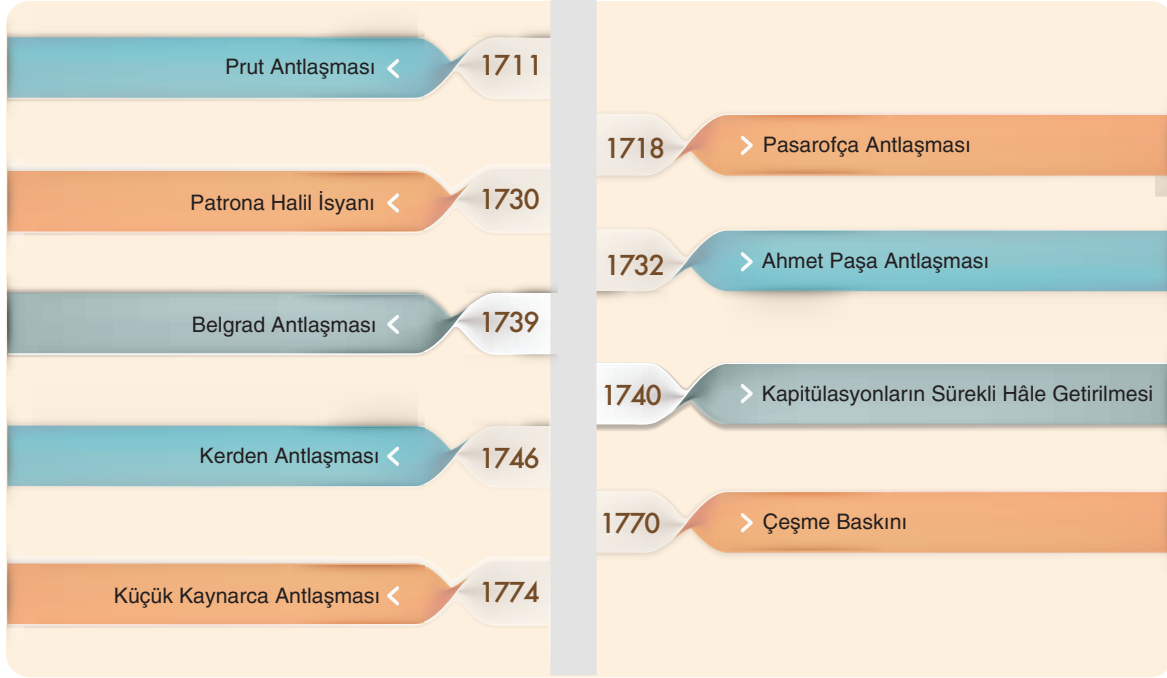

DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ KARŞISINDA OSMANLI SİYASETİ (1595-1774) - III

FETİHLERDEN SAVUNMAYA

XVIII. Yüzyılda Yaşanan Bazı Siyasi Gelişmeler

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin İç ve Dış Siyasetine Etki Eden Unsurlar

- ✓ Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum aşağıda verilmiştir.
 - II. Viyana Kuşatması'nın başarısız olması, Kutsal İttifak Savaşlarının kaybedilmesi ve Karlofça Antlaşması ile büyük çapta toprak kaybedilmesi, Osmanlı Devleti'nin uluslararası saygınlığını sarsmıştır.
 - Uzun süren ve mağlup olunan savaşların yapılması hem toprak kayıplarına hem büyük ekonomik sorunlara neden olmuştur.
 - Avrupa'daki askerî devrimin takip edilememesinden kaynaklı donanma ve ordusunun rakiplerinin gerisinde kalmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti aşağıdaki politikaları izlemiştir.
 - İlk başlarda Karlofça ve İstanbul antlaşmaları ile kaybettiği toprakları geri almak olmuştur.
 - 1718 Pasorofça Antlaşması'ndan sonra kaybettiği toprakları geri alamayacağını anlaması üzerine savunma ve diplomasiye önem vermiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin karşı karşıya kalacağı tehditler aşağıdaki şekilde sıralanabilir.
 - Rusya, sıcak denizlere inme politikasına hız vermiştir.
 - Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Balkanlara yönelmiştir.
 - Coğrafi Keşifler ve Sanayi Devrimi nedeniyle kendilerine pazar arayan İngiltere, Fransa ve Hollanda Akdeniz'e yönelmiş ve Osmanlı Devleti'nden kapitülasyon elde etmek istemişlerdir.

DİFnot

Edirne Vakası (1703)

Osmanlı Devleti'nde Kutsal İttifak Savaşlarında alınan ağır yenilginin ardından padişah II. Mustafa devlet işlerinden uzaklaşarak Edirne'ye yerleşmiş, İstanbul'daki devlet işlerini de Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye bırakmıştır. Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin önemli makamlara akrabalarını getirmesi ve başkentin Edirne'ye taşınacağı dedikodusu, yeniçeriler arasında yayılmıştır. Bu olay üzerine yeniçeriler, Şeyhülislam Feyzullah Efendi'yi öldürüp Edirne'ye doğru yürümeye başlamışlardır. Edirne'ye ulaşan yeniçeriler, II. Mustafa'yı tahttan indirip yerine III. Ahmet'i çıkarmışlardır.

Osmanlı-Rus İlişkileri: Prut Savaşı (1709-1711)

- ✓ Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılın başlarında Karlofça ve İstanbul antlaşmaları ile kaybettiği toprakları geri alma politikası izlemiştir. Bu amaç doğrultusunda Osmanlılar ilk defa 1711 yılında Rusya ile karşı karşıya gelmiştir.
- ✓ Çar I. Petro ile birlikte Avrupa'nın güçlü devletlerinden biri olma yolunda ilerleyen Rusya; Orta Asya, Balkanlar, Karadeniz ve İskandinavya bölgelerine yayılma siyasetini takip etmiştir.
- ✓ Rusya'nın bu dönemdeki en önemli politikası, Balkanlardaki Slavları tek çatı altında toplayıp Panslavizm'i gerçekleştirmektir. Rusya, bu sayede Balkanlar üzerinden Akdeniz'e bir kapı açmayı amaçlamıştır.
- ✓ 1700 İstanbul Antlaşması ile Azak Kalesi'ni elde eden Rusya, Karadeniz'e kapı açmıştır. Rusya ardından Baltık kıyılarına yönelmiş, Baltık kıyılarını elinde tutan İsveç kralı Demirbaş Şarl, Rus müttefiki olan Danimarka'yı saf dışı bırakmıştır.
- ✓ İsveç kralı Demirbaş Şarl, Lehistan'daki Rus nüfuzunu kırmış ardından Rusya ile yaptığı Poltova Savaşı'nda Rusya'ya yenilince Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.
- ✓ İsveç kralını takip ederken Osmanlı topraklarına giren Rusya, Eflak ve Boğdan dolaylarında katliamlar yapmıştır. Osmanlı Devleti, bu durumu savaş sebebi sayarak Rusya'ya karşı savaş açmıştır.

DİFnot

Osmanlı Devleti, XVII. yüzyılda sık sık mücadele içinde olduğu Lehistan ile XVIII. yüzyılda iyi ilişkiler kurmuş ve Rusya'ya karşı Lehistan'ı desteklemiştir.

- ✓ Baltacı Mehmet Paşa'nın komutasındaki Osmanlı ordusu, Kırım kuvvetleriyle birlikte Rusları Prut Nehri kenarında sıkıştırmış olmasına rağmen Rusya'nın barış teklifini kabul etmiştir.
- ✓ Baltacı Mehmet Paşa'nın Rus İmparatoru Çar I. Deli Petro'nun barış teklifini kabul etmesinde;
 - Osmanlı ordusunun malzeme sıkıntısı yaşaması,
 - Rusya'ya Avrupa'dan yardım geleceği endişesi,
 - disiplinsiz davranış sergileyen yeniçerilere güvenmemesi,
 - Kırım hanlarının sadakatinden şüphe etmesi
 gibi gerekçeler etkili olmuştur.
- ✓ Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Hollanda ve İngiltere elçilerinin ara buluculuğuyla Prut Antlaşması imzalanmıştır.

Baltacı Mehmet Paşa

Çar I. Deli Petro

Prut Antlaşması (1711)

- ✓ Azak Kalesi, Osmanlı Devleti'ne geri verilecektir.
- ✓ Rus donanması, Karadeniz'i boşaltacaktır.
- ✓ Rusya, İstanbul'daki elçisini geri çekecektir.
- ✓ Demirbaş Şarl, ülkesine serbestçe dönebilecektir.

DİFnot

Osmanlı Devleti bu antlaşma ile Azak ve civarını almış böylece Karlofça Antlaşması'nda kaybedilen toprakların geri alınabileceği umudu doğmuştur. Çar I. Deli Petro da ordusunu yok olmaktan kurtararak diplomatik bir başarı elde etmiştir. Altı yıl Osmanlı ülkesinde kalan Demirbaş Şarl, ülkesine geri döndüğünde ülkesinin harap olduğunu görmüştür. Tekrar birliği sağlamaya çalışan Şarl, 36 yaşında hayatını kaybetmiştir.

ÖRNEK-1

Osmanlı Devleti'nin 1711 Prut Antlaşması ile Azak Kalesi'ni geri almasının;

- I. Sinop,
- II. Çanakkale,
- III. İstanbul

şehirlerinden hangilerinin güvenliğinin sağlanmasında etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

ÖRNEK-2

Osmanlı Devleti, Karlofça ve İstanbul antlaşmaları sırasında toprak verdiği aşağıdaki devletlerin hangisinden toprak almak yerine onun toprak bütünlüğünü korumadan yana bir siyaset izlemiştir?

- A) Venedik B) Rusya C) Lehistan
D) Avusturya E) Malta

1. 1703 Edirne Olayı sonucunda Osmanlı tahtından indirilen II. Mustafa'nın yerine tahta aşağıdaki padişahlardan hangisi geçmiştir?

A) III. Ahmet B) I. Mahmut C) III. Selim
D) IV. Murat E) III. Mehmet

2. XVIII. yüzyılda Ruslar karşısında aldığı Poltova yenilgisinin ardından İsveç kralı Demirbaş Şarl'ın Osmanlı Devleti'ne sığınması öncelikle aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

A) Osmanlı Devleti'nin hâlen devrin güçlü bir devleti olduğunun
B) İsveç ile Osmanlı Devleti'nin ittifak içinde bulunduğunun
C) Rusya'nın Baltık Denizi'ne çıkma politikasının başarıyla sonuçlandırıldığının
D) İsveç krallığının Osmanlı egemenliğini tanıdığının
E) Ulusçu ayaklanmaların Osmanlı Devleti'ni etkilediğinin

3. Osmanlı Devleti, Karlofça ve İstanbul antlaşmaları neticesinde 300 bin kilometrekareden fazla toprak kaybetmiştir.

Bu durumun Osmanlı Devleti'nde;

I. devlet adamlarına olan güvenin sarsılması,
II. iç isyanların yoğunlaşması,
III. Avrupalı devletlerle ilişkilerinin son bulması

durumlarından hangilerine neden olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

4. 1711 yılında Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Prut Antlaşması için aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

A) Osmanlı Devleti için kazançlıdır.
B) Rusya, İstanbul elçisini geri çekmiştir.
C) 1700 İstanbul Antlaşması telafi edilmiştir.
D) Cephede kazanılan başarı, masa başına yansıtılmamıştır.
E) Osmanlı Devleti, genişleme politikasına devam etmiştir.

5. Rusya'nın;

- Karadeniz egemenliği,
- Balkanları ele geçirme,
- Akdeniz ticaretinden pay alma,
- Baltık Denizi'ne çıkma

politikalarını uygulamaya çalışırken;

I. Osmanlı,
II. İsveç,
III. Venedik

devletlerinden hangileriyle karşı karşıya geldiği söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren geniş topraklar kaybetmesinin;

I. devletin ekonomisinin bozulması,
II. kültürel hayatın canlanması,
III. Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı ittifaklar kurması

durumlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

7. Osmanlı Devleti'nin Karlofça ve İstanbul antlaşmalarında kaybettiği toprakları geri alabilmek için XVIII. yüzyılda;

- I. Rusya,
- II. Avusturya,
- III. Venedik

devletlerinden hangileriyle savaştığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) I, II ve III

8. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan Prut Antlaşması'nda,

- Azak Kalesi, Osmanlı Devleti'nde kalacak.
- Rusya, Lehistan'ın iç işlerine karışmayacak.
- Rusya, İstanbul'daki elçisini geri çekecek.

maddeleri yer almıştır.

Bu maddelere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Ruslar, Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale edemeyecektir.
- B) Osmanlı Devleti, kazançlı bir antlaşma imzalamıştır.
- C) Ruslar, Karadeniz'den uzaklaştırılmıştır.
- D) Lehistan, Osmanlı topraklarına dâhil edilmiştir.
- E) Osmanlı Devleti savaştan galip çıkmıştır.

9. "Prut Savaşı, Osmanlı Devleti için önemli kazançlar sağlamıştır." diyen bir tarihçinin yorumunu;

- I. Azak Kalesi'nin geri alınması,
- II. 1700 İstanbul Antlaşması'nın telafi edilmesi,
- III. Rusların İstanbul elçisini geri çekmesi

durumlarından hangilerinin desteklediği söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

10. Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki devletlerden hangisine karşı verdiği mücadelelerin sonucunda elde ettiği başarılar Karlofça Antlaşması ile kaybedilen toprakların da geri alınabileceği umudunu doğurmuştur?

- A) Rusya
- B) Fransa
- C) Avusturya
- D) Lehistan
- E) İngiltere

11. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda toprak kayıplarına uğramasına karşın halen devrin gücüne ihtiyaç duyulan devletlerinden biriydi.

Buna göre Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Prut Savaşı'nın çıkmasında aşağıdaki devletlerden hangisinin yardım çağrısında bulunmasının etkili olduğu söylenebilir?

- A) Hollanda
- B) İspanya
- C) İsveç
- D) Avusturya
- E) Venedik

12. Prut Savaşı'nda Rusları mağlup etmesine rağmen imkân olduğu hâlde yeterli kazanımlar sağlamayan Prut Antlaşması'nı imzaladığı için görevden alınan Osmanlı devlet adamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Köprülü Fazıl Ahmet Paşa
- B) Baltacı Mehmet Paşa
- C) Merzifonlu Kara Mustafa Paşa
- D) Cezzar Ahmet Paşa
- E) Cezayirli Hasan Paşa

1066503

OĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 0 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
10 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

Osmanlı-Venedik-Avusturya İlişkileri: Pasarofça Antlaşması (1718)

- ✓ Osmanlı Devleti'nin 1700 yılında imzaladığı İstanbul Antlaşması ile kaybettiği yerleri Prut Antlaşması sayesinde geri alması, Karlofça Antlaşması ile kaybedilen toprakların da geri alınması umutlarını doğurmuştur.
- ✓ Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması ile Mora ve Dalmaçya kıyılarını Venedik'e bırakmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti;
 - Karlofça Antlaşması şartlarına aykırı davranarak Osmanlı ticaret gemilerine zarar vermesi,
 - Karadağ'ı, Osmanlılara karşı kışkırtması,
 - Mora halkının Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi
 nedenlerinden dolayı Venedik'e savaş ilan etmiştir. Osmanlı Devleti, üç ay gibi kısa bir sürede Mora'dan Venediklileri çıkarmayı başarmıştır. Bu durum Avusturya'yı endişelendirmiştir. Avusturya, sıranın kendisine geldiğini düşünerek Karlofça Antlaşması'nın garantörü sıfatıyla Osmanlı Devleti'ne saldırmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti, Venedik ile savaşırken Avusturya'nın da Osmanlı Devleti'ne savaş açması Osmanlı ordusunun ikiye bölünmesine neden olmuş, Osmanlılar Korfu Adası üzerinden Venediklilerle mücadele ederken Petervaradin'de Avusturya ordusuyla karşı karşıya gelmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin Petervaradin'de ağır bir yenilgi almasını fırsat bilen Avusturya, Osmanlı topraklarında hızla ilerlemiştir. Kısa sürede Macaristan, Temeşvar ve Belgrad Avusturya'nın eline geçmiştir.
- ✓ Bu durumdan rahatsız olan İngiltere ve Hollanda'nın ara buluculuğu ile iki taraf arasında Antlaşması imzalanmıştır.

DİFnot

Karlofça ve Pasarofça antlaşmaları sonrası yaşanan toprak kayıpları, Osmanlı sınırı dışında kalan Müslümanları, Balkanlar başta olmak üzere İstanbul ve Anadolu'ya doğru göçe zorlamıştır.

DİFnot

Avusturya'nın Osmanlı topraklarında hızla ilerlemesi ve Balkanların elden çıkabilme ihtimali Sadrazam Damat İbrahim Paşa'yı endişelendirmiştir. Ayrıca İngiltere ve Hollanda da Avusturya'nın Osmanlı aleyhinde ilerlemesini kendi ticari çıkarları açısından olumsuz görmüş, bu yüzden Osmanlı Devleti'ni desteklemişlerdir.

Pasarofça Antlaşması (1718)

- ✓ Mora Yarımadası, Osmanlı Devleti'nde kalacaktır.
- ✓ Belgrad, Banat, Sırbistan'ın kuzeyi ve Eflak'ın batısı Avusturya'da kalacaktır.
- ✓ Dalmaçya kıyıları, Arnavutluk ve Hersek kıyılarındaki bazı kaleler Venedik'te kalacaktır.

Pasarofça Antlaşması'na Göre Osmanlı Devleti Sınırları (1718)

- ✓ Pasarofça Antlaşması, Osmanlı tarihi açısından bir dönüm noktasıdır.
 - Belgrad'ın Avusturya'nın eline geçmesiyle Orta Avrupa'daki güçler dengesi Avusturya lehine değişmiştir.
 - Osmanlı Devleti, kaybettiği toprakları geri alma ümidini kaybederek batı karşısında mevcut topraklarını koruma politikası takip etmeye başlamıştır.
 - Osmanlı Devleti, bu dönemde Batı ile barış dönemine girerek Batı'daki kayıpları telafi edip savaş ekonomisini devam ettirebilmek için doğuda İran'a yönelmiştir.
 - Osmanlı Devleti, Pasarofça'nın yarattığı üzücü ortamdan uzaklaşmak ve Batı'daki gelişmeleri yakından takip edebilmek için Lale Devri'ne girmiştir.
 - Osmanlı Devleti, Mora Yarımadası'nı geri alarak Venediklileri Ege Denizi'nden uzaklaştırmayı başarmıştır.

Osmanlı-Rus-Avusturya ilişkileri: Belgrad Antlaşması (1739)

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Karlofça ve Pasarofça antlaşmaları ile büyük oranda toprak kayıpları yaşaması ve gücünü kaybetmesi, Avusturya ve Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurmasına neden olmuştur.
- ✓ Avusturya ve Rusya'nın kurduğu bu ittifak ve paylaşıma göre;
 - Avusturya; Bosna ve Hersek'i,
 - Rusya; Azak Kalesi ve Kırım'ı
 almayı planlamıştır.
- ✓ Savaş, 1736'da Rusya'nın Kırım'a, Avusturya'nın da Bosna'ya saldırmasıyla başlamıştır. Osmanlı Devleti, 1739'a kadar süren savaşta hem Rusya hem de Avusturya cephesinde zaferler kazanarak savaşta galip ayrılmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti ile Avusturya-Rus ittifakı arasındaki bu savaş, Fransa'nın ara buluculuğu sayesinde imzalanan Belgrad Antlaşması ile sona ermiştir.

Belgrad Antlaşması (1739)

- ✓ Avusturya, Pasarofça Antlaşması'yla aldığı Belgrad, Semendire, Sırbistan ve Temeşvar'ı Osmanlı Devleti'ne geri verecek; Tuna Nehri iki ülke arasında sınır olacak.
- ✓ Rusya, Azak dâhil işgal ettiği tüm bölgelerden çekilecek; Rusya, Azak Denizi'nde ve Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulundurmayacak.

DİFnot

- ✓ Osmanlı Devleti, Belgrad Antlaşması ile Karadeniz'in Türk gölü olma özelliğini korumuştur.
- ✓ Fransa, Belgrad Antlaşması'ndaki ara buluculuğu sayesinde 1740 yılında Osmanlı Devleti'ndeki kapitülasyon haklarını daimî hâle getirmiştir.

Doğu'da Mücadele ve Safevilerin Sonu

- ✓ Osmanlı Devleti, Batı ile barış dönemine girdikten sonra doğuda İran'a yönelerek fetihçi politikayı devam ettirmeye çalışmıştır. İran'da çıkan iç karışıklıkları ile Afganlıların İsfahan'dan başlattıkları İran işgali ve Rusların Güney Kafkasya'da ilerleyişi, Osmanlı Devleti'nin İran'a müdahale etmesini zorunlu hâle getirmiştir.
- ✓ Rus Çarı I. Petro'nun (Deli) kuzeyden İran'a geçip İran'ı işgal etmesi üzerine İran şahı II. Tahmasb, Osmanlı Devleti'nden yardım istemiştir. Bu durum üzerine Osmanlı Devleti, İran seferine çıkmıştır.
- ✓ Kafkaslarda Rus ordusuyla karşı karşıya kalan Osmanlılarla Ruslar arasında 1724 yılında Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile İran'ın kuzey toprakları, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında paylaşılmıştır.

DİFnot

1724 İstanbul Antlaşması, Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan ilk dostluk antlaşmasıdır.

- ✓ 1724 İstanbul Antlaşması'nda ortaya çıkan durumu kabul etmeyen İran, bir yıl sonra Osmanlı Devleti'ne saldırmıştır. Safeviler, büyük bir ordu ile birlikte Osmanlı Devleti üzerine saldırıya geçtiyse de Osmanlılar karşısında ağır bir yenilgi almıştır. İki taraf arasında 1732'de Ahmet Paşa Antlaşması imzalandıysa da bu antlaşma, iki tarafı da memnun etmemiştir.

DİFnot

Afganların İran'dan çıkarılmasında oynadığı rol sayesinde ülkeye güç katan Nadir Han, Safevi hükümdarı Şah Tahmasb'ın Osmanlı ile imzaladığı Ahmet Paşa Antlaşması'nı tanımayarak isyan etmiştir. Bu isyan sonrası Tahmasb'ı tahttan indirerek Safevi hanedanına son vermiş, "Avşar Hanedanı" dönemini başlatmıştır.

Nadir Han (Temsili)

- ✓ Nadir Han, 1733'te Bağdat Seferi'ne çıkmış fakat Bağdat'ı alamadan geri dönmüştür. Osmanlı Devleti ile İran arasında yapılan savaşlar, iki taraf açısından da bir kazançla sonuçlanmayınca taraflar arasında 1746 yılında Antlaşması imzalanmıştır.

DİFnot

1746 Kerden Antlaşması ile Osmanlı Devleti ile İran sınırı 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndaki şekliyle kabul edilmiştir. Yapılan savaşlar, iki tarafa da bir şey kazandırmamıştır.

ETKİNLİK-1

a. Aşağıdaki ifadeleri “Doğru (D)–Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

1.

Osmanlı Devleti, Rusya'ya karşı kazandığı Prut Savaşı sonrası kaybettiği toprakları geri alabileceğine inanarak Lehistan'a saldırmıştır.

2.

Osmanlı Devleti, Balkanlar ile Macaristan arasında geçit konumundaki Belgrad'ı, Pasarofça Antlaşması ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na vermiştir.

3.

İngiltere Kırım'ı, Fransa da Bosna'yı alabilmek için 1733 yılında ittifak kurarak Osmanlı Devleti'ne saldırmıştır.

4.

Nadir Han 1736 yılında Safevi şahı Tahmasb'ı tahtan indirerek “Avşar Hanedanı” dönemini başlatmıştır.

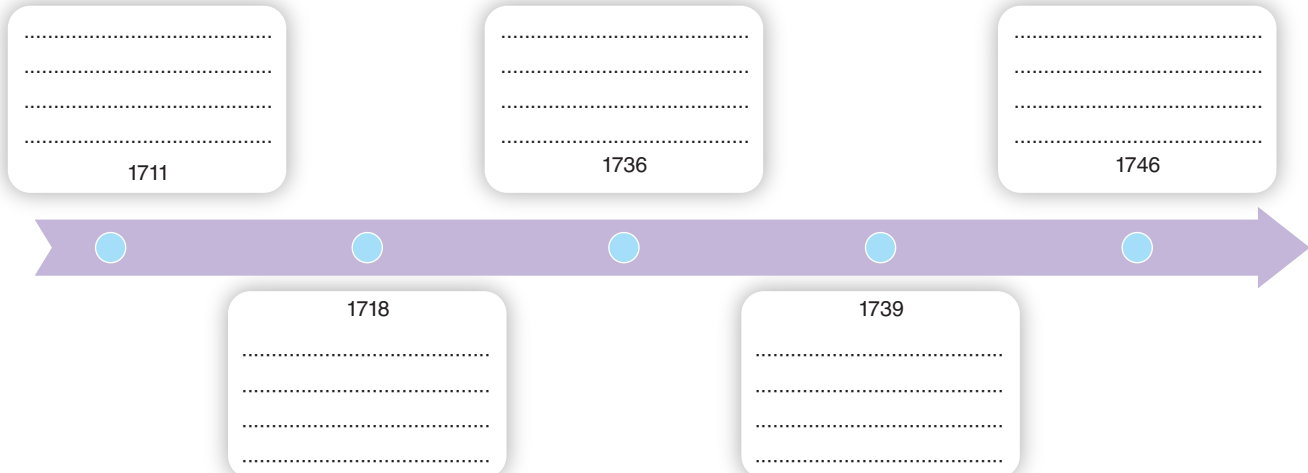
5.

Osmanlı Devleti, Belgrad Antlaşması ile Rusya'yı Karadeniz'den bir süreliğine uzak tutmuştur.

b. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

- Osmanlı Devleti, Pasarofça Antlaşması'yla kaybettiği topraklar üzerine Batı'nın üstünlüğünü kabul ettiği girmiştir.
- 1722'de başlayan Osmanlı-İran Savaşları, 1746'da imzalanan Antlaşması ile sona ermiştir.
- Osmanlı Devleti'nin Rusya ve Avusturya ile imzaladığı Belgrad Antlaşması'na ara buluculuk yapmıştır.
- Osmanlı Devleti, Pasarofça Antlaşması ile daha önce Venedik'e verdiği geri almıştır.
- Osmanlı Devleti, 1724 yılında İran'a karşı ile ittifak kurmuştur.

c. Aşağıdaki kronoloji çizelgesine tarihleri verilen antlaşmaları yazınız.

1. "XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyıldaki kayıplarını telafi etmeye çalıştığı" yorumunu yapan Gazi Öğretmen bu yorumuna;

I. Avusturya,
II. Rusya,
III. Fransa

devletlerinden hangileriyle yapılan savaşları kanıt olarak gösterebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

2. Osmanlı padişahlarından III. Ahmet, 1703-1730 yılları arasında tahtta kalmıştır.

Buna göre aşağıdaki olaylardan hangisinin III. Ahmet Dönemi'nde gerçekleştiği söylenemez?

- A) Prut Antlaşması'nın imzalanması
B) Venedik ile Mora için savaşılması
C) Lale Devri'nin başlaması
D) Belgrad'ın elden çıkması
E) Karlofça Antlaşması'nın yapılması

3. Osmanlı Devleti, imzaladığı aşağıdaki antlaşmalardan hangisinin ardından Lale Devri'ne girerek Batı'daki gelişmeleri yakından takip etmeye başlamıştır?

- A) Karlofça B) Pasarofça
C) Yaş D) Belgrad
E) İstanbul (1700)

4. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyıla geldiğinde Karlofça ve İstanbul antlaşmalarında kaybettiği toprakları geri alma politikasını takip etmiştir. Fakat 1718 Pasarofça Antlaşması sonrasında politikasını değiştirerek elindeki toprakları korumaya çalışmıştır.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Avrupalılar, Osmanlı topraklarını ele geçirme politikasından vazgeçmiştir.
B) Osmanlı Devleti, Batı karşısında eski gücünü koruyamamıştır.
C) Pasarofça Antlaşması, Lale Devri'nin başlangıcı olmuştur.
D) Osmanlı Devleti, hâlen devrin güçlü bir devletidir.
E) Karlofça Antlaşması, Osmanlı Devleti için bir dönüm noktasıdır.

5. Osmanlı Devleti'nin Mora halkının çağrısına uyarak 1715 yılında Venedik'e saldırıp Mora'yı Venedik'ten geri alması aşağıdaki antlaşmalardan hangisini tanımadığı anlamına gelmektedir?

- A) Karlofça B) Pasarofça
C) Belgrad D) İstanbul (1700)
E) Zitvatorok

6. Osmanlı Devleti, Rusya ile XVII. yüzyıldan itibaren çatışma hâlinde olmasına karşın bazı dönemlerde ittifak içine de girmişlerdir.

Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan ilk dostluk antlaşması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İstanbul (1724) B) Prut
C) Belgrad D) Bahçesaray
E) Küçük Kaynarca

7. Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında yapılan Pasarofça Antlaşması'nda ara buluculuk yaparak Osmanlı Devleti üzerindeki çıkarlarını sürdürmek isteyen devletler aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Fransa ve Rusya B) İngiltere ve Hollanda
C) Venedik ve Fransa D) İspanya ve Portekiz
E) İngiltere ve Fransa

8. I. Lale Devri'ne girilmesi
II. Pasarofça Antlaşması'nın imzalanması
III. Patrona Halil İsyanı'nın çıkması

Osmanlı Devleti'nde yaşanan bu gelişmelerin ortaya çıkış sırası aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) I - II - III B) I - III - II C) II - I - III
D) II - III - I E) III - II - I

9. Osmanlı Devleti, 1722-1746 yılları arasında İran ile uzun süren savaşlar yaptıktan sonra Kerden Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma neticesinde 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması sınırlarına geri dönmüştür.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Tarafların birbirine üstünlük sağlayamadığına
B) İran ile kalıcı barış dönemine girildiğine
C) İran'ın Osmanlı topraklarını ele geçirmek istediğine
D) Osmanlı Devleti'nin Batı'daki kayıplarını telafi etmeye çalıştığına
E) Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın bugün hâlen geçerliliğini koruduğuna

10. Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki savaşların hangisinde aldığı ağır yenilginin Pasarofça Antlaşması'nın imzalanmasına ortam hazırladığı savunulabilir?

A) Petervaradin B) Zenta
C) Salankamen D) Prut
E) Mohaç

11. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti ile İran arasında yapılan savaşlarda;

- I. Batı'daki kayıpları telafi etme düşüncesi,
II. Rusya'nın Kafkaslara yönelmesi,
III. İran'da iktidar ve mezhep kavgalarının yaşanması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

12. 1715 yılında Osmanlı Devleti ile Venedik arasında yapılan savaşlara Karlofça Antlaşması'nın garantörü olarak dâhil olan devlet aşağıdakilerden hangisidir?

A) Avusturya B) İran
C) İngiltere D) Hollanda
E) Fransa

1066504

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
0 0 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
1 1 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
2 2 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
3 3 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
4 4 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
5 5 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
6 6 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
7 7 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
8 8 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
9 9 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşları

- ✓ 1736-1739 Osmanlı-Rusya-Avusturya Savaşları sonrasında Belgrad Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmanın imzalanmasıyla Osmanlı-Rus ilişkileri otuz yıllık bir barış dönemine girmiştir. Bu barış dönemi, Rusya'nın Kırım'da hak iddia etmesinden ve Lehistan'ın iç işlerine karışmasından dolayı bozulmuştur.

Rusya, 1768-1774 savaşları sırasında 1770 yılında Çeşme'de Osmanlı donanmasını yakmıştır. Rus kraliçesi II. Katerina, Çeşme Baskını'nda başarı gösteren generallerden'a Çeşmeli (Çeşmeli) ünvanını vermiş ve bu savaşın hatırasına Rusya'da bir de zafer abidesi diktirmiştir.

Bu olayın ardından Ruslar, Balkanlarda bütün cephelerde Osmanlıları ağır bir yenilgiye uğratmıştır. Bu ağır yenilginin neticesinde iki taraf arasında Küçük Kaynarca Antlaşması imzalanmıştır.

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Maddeleri

- ✓ Kırım bağımsız olacak fakat dinî yönden Osmanlı halifesine bağlı kalacaktır.
- ✓ Azak Kalesi Ruslarda kalacak, Ruslar Karadeniz'de donanma bulundurabilecektir.
- ✓ Osmanlı Devleti, Rusya'ya tazminat ödeyecektir.
- ✓ Rusya, Osmanlı topraklarında gerekli gördüğü yerlerde konsolosluk açabilecek, İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecektir.
- ✓ Rusya, Karadeniz ve Akdeniz'deki Türk sularında ticaret yapabilecek ve Fransa ile İngiltere'ye tanınan kapitülasyonlardan yararlanacaktır.
- ✓ Rusya savaş sırasında işgal ettiği Eflak, Boğdan ve Akdeniz'deki adaları Osmanlı Devleti'ne geri verecek; Osmanlı Devleti bölgede genel af ilan edecektir.
- ✓ Rus Hristiyanlar, kutsal yerleri serbestçe ziyaret edebileceklerdir.
- ✓ Rusya, Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ortodoksların hamisi olacaktır.
- ✓ Rus imparatoru, protokol bakımından diğer Avrupa devletlerine denk sayılacak ve Rus imparatoruna "Çar" olarak hitap edilecektir.

1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı

Çeşme'de Osmanlı Donanmasının Yakılması (Temsili)

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Yorumu ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

- ✓ Osmanlı Devleti, Küçük Kaynarca Antlaşması ile dünyanın sayılı devletlerinden biri olma özelliğini kaybetmiştir. Bu antlaşmanın ardından Osmanlı Devleti, hem içte hem de dışta saldırılara açık bir hâle gelmiştir.
- ✓ Rusya'nın Azak'ı almasıyla birlikte Rus donanması Karadeniz'e çıkış kapısı açmıştır. Bu durum, İstanbul ve Boğazların Rus işgali tehlikesine girmesine neden olmuştur.
- ✓ Osmanlı Devleti, ilk defa bir antlaşmada halifenin gücünden yararlanmıştır. Ayrıca ilk defa bir devlete tazminat ödemiş ve bir devlete kendi rızası dışında kapitülasyon hakkı tanımıştır. Bu durum, Rusya'nın Akdeniz'e inmesi için bir imkân olmuştur.
- ✓ Ruslar, Küçük Kaynarca Antlaşması'nın kesin olmayan hükümleri çerçevesinde Osmanlı himayesindeki Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenmiş ve bu sayede Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale hakkı elde etmiş ayrıca Rusya bu antlaşma ile İstanbul'da bir Ortodoks kilisesi inşa ederek Osmanlı Ortodoksları üzerindeki kontrolünü artırmıştır.
- ✓ Bu antlaşmanın ardından Avusturya, Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarına saldırmıştır. Hatta daha sonra Rusya ile Avusturya ittifak kurarak Grek ve Dakya projelerine göre Osmanlı Devleti'ni parçalamak için Osmanlı Devleti'ne savaş açmışlardır. Avusturya, Fransız İhtilali dolayısıyla 1791 Zıştovi Antlaşması ile savaştan çekilmiştir. Ruslar da bir yıl sonra 1792'de Yaş Antlaşması ile savaştan çekilmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti, Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu resmen kabul etmiştir.

DİFnot

- ✓ Rusya, Kırım'ı ele geçirme planını zamana yaymış ve aşama aşama gerçekleştirmiştir. Bu aşamalar aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir.
 - İlk aşamada Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) ile Kırım'ı bağımsız bir hanlığa dönüştürmüştür.
 - İkinci aşamada Kırım'ın başına Rus yanlısı bir hanı geçirmiş bunu da Osmanlı Devleti'ne Aynalıkavak Tenkihnamesi (1779) ile kabul ettirmiştir.
 - Üçüncü aşamada Kırım'ı işgal etmiştir (1783).
 - Son aşamada da Yaş Antlaşması (1792) ile Kırım'ın kendisine ait olduğunu Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmiştir.

ÖRNEK-3

XVIII. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti'nin sınırlarını gösteren bu haritaya göre,

- Karadeniz, Türk gölü olma özelliğini kaybetmiştir.
- Osmanlılar, Akdeniz'in büyük bir bölümüne hâkimdir.
- Avrupa devletleri, Kutsal İttifak içerisinde.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

ÖRNEK-4

Rusya, 1770 yılında Osmanlı ile Balkanlarda mücadelenin devam ettiği sırada İngiltere'nin yardımıyla donanmasını Baltık Denizi'nden geçirerek Rumların yaşadığı Mora'da isyan başlatmak istemiştir. Mora'da isyan çıkartma girişimi başarısız olunca da Çeşme'de bulunan Osmanlı donanmasını ani bir baskınla yakmıştır.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Rusya, Osmanlı Devleti'nde iç karışıklık çıkarmak istemiştir.
- İngiltere, Osmanlı Devleti aleyhine faaliyette bulunmuştur.
- Osmanlı topraklarında milliyetçi isyanlar başarıyla sonuçlanmıştır.
- Rusya, Akdeniz'de hâkimiyet kurmaya çalışmıştır.
- Rusya, birçok cepheden Osmanlı Devleti'ne saldırmıştır.

ETKİNLİK-2

KÜÇÜK KAYNARCA ANTLAŞMASI

Ruslarla yapılan 1768-1774 savaşlarının ardından Osmanlı orduları ağır bir yenilgi almıştır. Bu yenilginin ardından XVIII. yüzyılın önemli bürokratlarından olan Ahmet Resmî Efendi, barış görüşmelerine Osmanlı Devleti adına katılmak üzere birinci murahhas (delege) olarak tayin edilmiştir. 12 Temmuz 1774'te Osmanlı ordugâhından ayrılan heyet, Rusların barış görüşmelerini yapmak üzere belirledikleri ve Silistre'ye dört saat uzaklıkta bulunan Balya Boğazı civarındaki Küçük Kaynarca kasabasına doğru hareket etmiştir. Yedi saat süren görüşmelerin ardından anlaşmaya varılmıştır. Ancak Rus temsilcisi Reppin, Mareşal Romanzov'un emriyle antlaşmayı imzalamayı dört gün sonraya bırakmıştır. Çünkü 21 Temmuz, Petro'nun Prut yenilgisinin yıl dönümüdür.

Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda imzalamak zorunda kaldığı en ağır koşullu antlaşma olan Küçük Kaynarca Antlaşması; Osmanlıca, Fransızca ve Rusça olmak üzere üç dilde yazılmış ve antlaşmanın uygulanmasında sorun çıkması hâlinde ortak dil sayılan Fransızca metne müracaat edilmesi kararlaştırılmıştır.

28 maddeden oluşan orijinal antlaşma metnlerinin hiçbirinde Ortodoks Hristiyanların himayesinin Ruslara verildiğini belirten madde olmamasına rağmen Ruslar, 1775 yılında antlaşmanın değiştirilmiş Fransızca metnine "Ortodoks Hristiyanların Rusların himayesinde olduğunu belirten" maddeyi ekleyerek dünya kamuoyunda Osmanlı Devleti üzerinde baskı oluşturmaya çalışmıştır. Osmanlı Devleti, bu antlaşma ile uluslararası siyasette büyük bir güç kaybına uğrarken Rusya güç kazanmıştır.

Aşağıdaki soruları bu parçaya göre cevaplayınız.

a. Ruslar, Küçük Kaynarca Antlaşması ile hangi savaşın intikamını aldıklarını düşünmektedir?

b. Antlaşmanın orijinal metninde olmayıp Rusların daha sonra Fransızca metnine yerleştirdikleri madde hangisidir?

c. Küçük Kaynarca Antlaşması, Osmanlı siyasi tarihini nasıl etkilemiştir?

d. Küçük Kaynarca Antlaşması hangi dillerde kaleme alınmıştır?

1. Rusya, XVIII. yüzyılda Balkanlar üzerindeki emellerine tek başına ulaşabilecek güce sahip olmasına rağmen bölge ile ilgili benzer hedefleri olan Avusturya'ya Osmanlı topraklarını paylaşmayı önermiştir.

Rusya'nın bu davranışı ile aşağıdakilerden hangisini amaçladığı savunulabilir?

- A) Balkan ulusları arasındaki çatışmaları artırmayı
B) Avusturya'nın Osmanlı Devleti ile birlikte hareket etmesini engellemeyi
C) Avusturya'dan teknik destek almayı
D) Fransız İhtilali'nin fikirlerinin Balkanlara yayılmasını önlemeyi
E) Avusturya ile yaşanan fikir çatışmalarını sonlandırmayı

2. Aşağıdaki antlaşmalardan hangisi ile Osmanlı Devleti uluslararası alanda güç kaybederken Rusya dünyanın sayılı devletlerinden biri hâline gelmiştir?

- A) Prut
B) Belgrad
C) İstanbul
D) Yaş
E) Küçük Kaynarca

3. Küçük Kaynarca Antlaşması ile Rusya, Osmanlı topraklarında istediği yerde konsolosluk açabilme ve İstanbul'da elçi bulundurma hakkını elde etmiştir.

Bu durumun Osmanlılar açısından;

- I. iç işlerine müdahale edilmesi,
II. Akdeniz ticaretinin elden çıkması,
III. Balkan uluslarının ayaklanması

sorunlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) II ve III

4. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması'nda yer alan aşağıdaki maddelerden hangisi Osmanlı Devleti'nin Kırım ile kültürel bağlarını korumaya çalıştığının kanıtıdır?

- A) Kırım bağımsız olacak.
B) Kırım halkı dinî yönden Osmanlı halifesine bağlı kalacak.
C) Ruslar Karadeniz'de donanma bulundurabilecek.
D) Rus din adamları, kutsal yerleri serbestçe ziyaret edebilecek.
E) Ruslar İstanbul'da elçi bulundurabilecek.

5. Osmanlı Devleti'nin korumak için mücadele ettiği yerleri gösteren şema aşağıda verilmiştir.

Bu şemada “?” ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Rusya
B) İran
C) Fransa
D) İngiltere
E) Lehistan

6. Küçük Kaynarca Antlaşması'nda yer alan,

- I. Rusya, kapitülasyonlardan yararlanabilecek.
II. Rusya, Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulundurabilecek.
III. Rusya, İstanbul'da daimî bir elçi bulundurabilecek.

maddelerinden hangileri Osmanlı Devleti'nin başkentinin Rus işgal tehdidi altına girdiğine doğrudan kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III